

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Trestný čin vraždy a zabití podle § 140, § 141 TZ
Autor : Martin Junek
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
Oponent : JUDr. Marie Vanduchová, CSc.
Datum odevzdání práce: listopad 2017

1. Celková charakteristika a náročnost tématu:

Téma úmyslných usmrcení je trvale aktuální. Po uplynutí několika let od vstupu trestního zákoníku v účinnost již lze zkoumat, jakým způsobem jsou aplikovány nové, často velmi složité pojaté privilegované a kvalifikované skutkové podstaty vraždy a zabití. Vybrané téma dále zahrnuje množství závažných dílčích otázek obecnějšího rázu (počátek a konec lidského života, zavinění, motivace trestného jednání, vývojová stádia atd.). Je třeba zdůraznit, že v tuzemsku stále existuje poměrně omezený okruh literárních pramenů, jež by se monograficky zabývaly úmyslným usmrcením. Téma proto klade poměrně značné nároky na schopnost diplomanta vytvořit vlastní syntetický text na základě často nesourodé tříště soudních judikátů. Diplomant se musí vypořádat s právně historickými souvislostmi i s přesahy tématu do oblasti forenzní psychologie a psychiatrie.

Lze říci, že téma je pro diplomovou práci (vzhledem k jejímu poslání, možnému rozsahu atd.) velmi vhodné. Poskytuje studentovi magisterského programu prostor zabývat se atraktivní a poutavou látkou, která ale nevyklučuje hlubší exegetickou analýzu. Práce na uvedené téma nicméně bývají spíše kolísavých kvalit, a to v závislosti na autorských ambicích, pečlivosti diplomanta i rozsahu jeho všeobecných znalostí.

Posuzovaná práce pana Martina Junka patří mezi velmi zdařilé, a to jak po obsahové, tak i po stylistické stránce. Předností práce je především hledání méně obvyklých a překvapivých souvislostí. Jde o práci, na niž je patrné ryzí zaujetí autora tématem ve smyslu vědecké „objektivace“ - autor nevnímal diplomní úkol toliko instrumentálně - téma jej skutečně zaujalo jako věc o sobě. Toto nadšení je autor, dle mého názoru, schopen přenést i na čtenáře.

2. Hodnocení práce dle stanovených kritérií

- *Diplomová práce má logickou strukturu, jež odpovídá členění předepsanému pro odborný text. Diplomant začíná problémem lidského života jako chráněného zájmu. Záhy přechází k výkladu historickému, který je rozčleněn na nejstarší období, zhruba období habsburské monarchie a období od vzniku čs. republiky do současnosti. Autor se posléze věnuje jednotlivým skupinám znaků skutkové podstaty. Těžištěm práce je však výklad o diferenciaci úmyslných usmrcení od vraždy prosté přes problém tzv. premeditace k jednotlivým okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby dle § 140 odst. 3 TZ. Zvláště je pak pojednáno o jednotlivých formách trestného řinu zabití. Práce dále obsahuje víceméně samostatné exkurzy o vývojových stádiích trestného činu a problematice*

euthanasie. I přes různorodost dílčích otázek, o nichž je v práci pojednáváno, na sebe jednotlivé kapitoly organicky navazují.

- *Historické exposé práce je velmi čtivé, nepůsobí dojmem mechanické rekapitulace. V případě úmyslných usmrcení přitom nelze vytýkat přílišný důraz na starší období, jako se to děje u jiných témat. Zde autor připomíná již nejstarší právní památky českých dějin (dekreta knížete Břetislava) neboť právě u těchto archaických pramenů je patrný postupný přechod v postihu vražd od kolektivní krevní msty/soukromému vyrovnání pachatele a pozůstalých k trestnímu monopolu státu. Výklad z období raného novověku je svěží – autor si dobře povšiml toho, že velká část obecných institutů a koncepcí moderního trestního práva (otázky zavinění, pokusu, nutné obrany) berou svůj počátek právě ve speciální úpravě u vražd. Správně autor klade důraz na výklad terminologie („mord“). Ohledně meziválečného vývoje a kodifikací z roku 1950 a 1961 si autor dobře všimá dobových souvislostí, text působí zasvěceně a chápavě.*

- *Ve výkladu věnovaném objektivní stránce autor činí řadu dobrých postřehů, např. ohledně ust. § 112 TZ, pokud jde o formy jednání. Správně si všimá otázky odpovědnosti právnických osob a přílehavě hodnotí důsledky novely příslušného zákona z roku 2016. Neunikly mu např. důsledky pro oblast zdravotnictví (euthanasie, dříve vyslovená přání atp.) Rovněž výklad o subjektivní stránce je zasvěcený, přestože se jedná o velmi složitou látku. Autor zejména správně chápe otázku zavinění k okolnostem zvláště přitěžujícím.*

K diferenciaci úmyslných usmrcení se autor vyjadřuje přehledně a srozumitelně, což není jednoduché vzhledem k jisté vágnosti zákonných ustanovení. Je s to vysvětlit podstatu jednotlivých subjektivních znaků. Chápe problematická místa tzv. afektivních deliktů či přitěžujícího znaku rozmyslu. Nedostatek literárních pramenů autor řeší zcela adekvátně - důrazem na dosavadní rozhodovací praxi, jež ovšem také není jednotná. Diplomant zachází s vyhledanými judikáty metodologicky správně – zejména je s to vhodně kombinovat přímé citace s parafrázemi.

Na předložené práci velmi kladně hodnotím schopnost autora zpracovat látku úmyslných usmrcení v kontextu základních otázek trestní odpovědnosti, včetně tzv. obecných forem trestné činnosti. Jde jednak o výklad o vývojových stádiích, který je opravdu zdařilý, obsahuje nejpodstatnější věci. Z hlediska mnohosti trestných činů lze připomenout, že v zahraničí bývá odmítáno pokračování v trestném činu vraždy (i dalších závažných deliktů proti tělesné integritě) a připouští se jen konkurence reálná. Diplomant se nevyhýbá ani velmi složité otázce spolupachatelství, nepřímého pachatelství či účastenství u zabití. Jádro problému zde tkví zřejmě v přísné akcesoritě účastenství. Důležité je bezesporu srovnání s případy dle § 142 a i s případy jiných privilegovaných, kvalifikovaných a také alternativních skutkových podstat, kdy návodce je motivován jinak než naváděný (viz třeba u tzv. trestných činů z nenávisti atp.).

Pokud jde o trestný čin zabití, diplomant si povšiml, že jde o mnohem širší otázku viktimologického zavinění, kterou by subjektivisticky nastavené trestní právo mělo určitým způsobem zohlednit. Pro aplikační praxi může být zavádějící alternativní ráz skutkové podstaty dle § 141 TZ, přestože jde o koncepci v některých ohledech vyspělejší, než jsou mnohé úpravy zahraniční. V západoevropských úpravách se mezi afektdelikty zahrnují běžně i tzv. stenické případy, kdy pachatel má z určitých lidsky pochopitelných důvodů na poškozeného vztek, zatímco u nás se na tyto případy bude vztahovat alternativa tzv. vyprovokovaného zabití.

Euthanasii autor zkoumá právě optikou diferenciaci úmyslných usmrcení. Nezastírá, že by de lege ferenda uvítal další privilegovanou skutkovou podstatu spočívající v usmrcení na

žádost/ ze soucitu. Pozastavuje se nad tím, že zákon v případě zabití privileguje různá hnutí mysli a odvetný motiv pachatele, ale odmítá privilegiovat jednání ze soucitu. Zajímavé jsou z tohoto hlediska i případy rozšířených sebevražd.

Prínosem práce je rovněž velmi zdařile zpracovaná úvaha o vztazích mezi vraždou, zabitím a vybranými dalšími trestnými činy. Nelze tu přehlédnout zejména aktuální téma teroristických útoků.

Velmi oceňuji, že závěr práce není nikterak úsečný, nýbrž vhodně shrnuje poznatky, k nimž diplomant dospěl. Diplomant tu provádí bystré zhodnocení vývoje právní úpravy. Zajímavé formulovány jsou zejména závěry ohledně „předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného“ a odvetného jednání pachatele u trestného činu zabití.

- *Stylisticky je práce na velmi dobré úrovni. Autor zkorigoval některé žurnalistické obraty a drží se odborného stylu, aniž by text ztrácel na svěžesti. Poznámkový aparát je veden korektně. Autor pro svůj výklad vyhledal široký okruh pramenů, včetně obtížněji přístupných starších prací (články E. Eysselta) a množství judikátů. Je s to postupovat diskursivně – představit sobě protívne názory nauky a zaujmout k nim vlastní stanovisko. Seznam literatury na závěr práce je přehledně seřazen. Menší zastoupení cizojazyčných titulů je do značné míry dáno tím, že se výklad odvíjí primárně od ustanovení českého trestního zákoníku.*

3. Shrnutí: *Jde o nadprůměrnou práci bystrého autora, která na poměrně malém prostoru poskytuje stručný ale originální a aktuální úvod do problematiky úmyslných usmrcení. Autor zvolené téma zpracoval důkladně a s porozuměním; projevil schopnost nadhledu nad zákonným textem i dobrou znalost již poměrně rozsáhlé judikatury, kterou kriticky rozebírá a zobecňuje.*

4. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Pro ústní obhajobu navrhuji, aby si diplomant vybral některý z následujících problémů

Vysvětlit rozdíl mezi situací, kdy pachatelé poškozeného usmrtili,

1. aby mu vzali peníze

2. aby mu nemuseli vracet půjčku

3. aby mu nemuseli vracet peníze, které na něm podvodně vylákali.

Co když zločinec, do jehož bytu se dobývá policie, vystřelí skrze neprůhledné dveře, aniž někoho zasáhne? (otázka zavinění, konkrétní případ kosovského Albánce Skandara Bojka)

Co když obránce v nutné obraně zasadí ránu, kterou útočnicka zneškodní, ale pak neškodnému zasazuje další rány? Co když byla kauzálně smrtící už první rána?

5. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

6. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 5. ledna 2018

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce